

Hospiteringsrapport fra Wazee Home for the elderly in Njoro, Moshi, Tanzania.

09- 13. november 2015

Wazee Home ligger i Njoro, en bydel til Moshi, Tanzania.

I informasjonen vi får er det 17 eldrehjem i Tanzania, hvorav Wazee Home der vi hospiterer er ett av dem. Sentrene er bygget og driftes av staten. De ansatte er også lønnet av staten.

Senteret ser ut som en liten landsby som består av 7 blåmalte hus, samt fire uthus, hvorav ett er vedskjul og tre er do og dusjrom. Senteret har plass til 30 beboere, men har i dag kun 15 beboere boende. Den yngste er 50 år og den eldste er 92 år. Beboerne bor i 5 av husene hvor to hus har to rom, de andre tre har tre rom. 5 beboere har i dag enerom, de andre deler rom. I ett hus er det kontor og personalrom, i et annet er det kjøkken og lager. Beboernes rom er spartansk innredet med en seng og og en stol eller en krakk. De fleste har pyntet med bilder

de har fått hos frivillige utenlandske organisasjoner som har vært på besøk. Flere av de eldre har klær, panner o.l. inne på rommet slik at det virker ganske overfylt hos noen. Det er skittent på vegger, både inne og ute, behov for rengjøring/oppussing er stor.

Senteret er i dag uten strøm da det elektriske anlegget er gammelt. De har vært uten strøm i 6 måneder, men har søkt om å få skiftet ut det gamle anlegget for å få strømmen tilbake, men det er ennå ikke gjort.

På senteret er det 8 ansatte; 2 assistent sykepleiere med 1 års utdanning, 2 kokker, en sosialarbeider uten utdanning, en renholder og en nattevakt, samt mama Tenga som er leder for senteret. Hun er utdannet sosialarbeider, en tre års utdanning i tillegg til et år for å få diplom. I tillegg til de ansatte kommer det to eldre menn fra nabolaget som frivillig hjelper til mot å få mat. Den ene hugger ved som vi har sett, den andre hjelper til med klesvask og bringer mat til beboerne.

Leder er på jobb fra kl. 08 - 15:00 og har fri i helger. Dersom hun blir oppringt grunnet spesielle ting i helgene, drar hun hun til senteret. De andre jobber etter turnus, dagarbeid fra kl 07:30 til kl. 17, med vakt annen hver helg. I høytidsdager og ferier er det redusert bemanning, da noen har fri. Personalet har ferie en måned i året. Det er kun en vakt, en mannlig ansatt som jobber fra kl. 17 - 07:30. Vakten hjelper de gamle som trenger hjelp i seng. Han jobber 7 dager i uken ifølge leder.

I tillegg til personalet har vi sett en ungdom som hjelper til på kjøkken med å hente ved og fyre opp i komfyren, samt hente vann o.l. Han har vært der hver dag.

De ansattes arbeidsoppgaver er å hjelpe til med stell og bading av de gamle som trenger hjelp til det, de andre klarer seg selv. Personal klipper også hår og negler på dem som ønsker hjelp. De vasker klær for beboerne, rydder og rengjør rommene deres, samt felles rom som do, bad/vaskerom. Vi har sett sykepleiere og sosialarbeideren delta i noe matlaging, men kokkene gjør det meste. De ansatte bringer mat til beboere som selv ikke kan hente den på kjøkkenet. Personale gjør også hagearbeid. Bak et av husene er det laget en liten kjøkkenhage som en frivillig organisasjon har opparbeidet. Noen fra organisasjonen kommer og stiller hagen sammen med beboere som har lyst til å delta.

Mama Tenga jobber også direkte med de eldre og i noe vask på senteret i tillegg til administrativt arbeid.

Utover de daglige oppgavene til de ansatte, har vi ikke observert at de har noen form for aktivitet sammen med de eldre. Vi spurte om de eldre hadde mulighet, eller fikk tilbud om å delta i matlaging, men ifølge mama Tenga ville ikke de eldre delta da de mente det var ansattes ansvar.

Vi fikk vite, og så selv at det daglig kom noen fra en veldedig organisasjon som besøkte og engasjerte de eldre. De fortalte at de daglig hadde forskjellige aktiviteter som de engasjerte de eldre med. Under vår hospitering så vi en dag at de gikk fra rom til rom og delte ut bananer og hilste på de eldre. Neste dag stelte de grønnsakshagen og inviterte de gamle til å delta. Vi

observerte en beboer som deltok. Siste dag samlet de beboerne i tunet og hadde enkel engelsk undervisning med dem. En av de frivillige, en engelskmann, fortalte at den veldedige organisasjonen tenkte å få satt opp en type lysthus i tunet, som de kunne sitte under også i regntiden. De ville også lage gjerde rundt senteret/landsbyen for å hindre tyverier, noe de var plaget med.

Om de eldre.

Beboerne som kommer til senteret grunnet diverse sykdommer eller som kan ivareta dem slik det er vanlig å gjøre i Tanzania. Noen har barn, men barna har ikke mulighet for å forsørge dem. En av kvinnene ble funnet på busstasjonen der hun levde av å tigge. Politiet kontaktet mama Tenga og den gamle fikk opphold på hjemmet. Å ta inn beboer på den måten var et unntak.

Sykehuset kontakter vanligvis senteret dersom pasienter som er innlagt og skal skrives ut ikke har noen pårørende eller et sted å bo.

Ved dødsfall på senteret gis det beskjed til myndighetene som skal betale for dødsfallet når den døde ikke har familie som kan betale for begravelsen. Mama Tenga forteller at hun aldri har fått penger fra myndighetene. Hun kontakter da religiøs leder ved enten kirken eller moskeen

har vært innlagt på sykehuset, ulykker. De har ingen familie

alt etter hvilken tro beboeren har. Kristne blir begravet på kristent vis, muslimer på muslimsk vis, ikke troende på annet vis. Hun må også sørge for at den døde blir brakt til et kjølerom på sykehuset forut for begravelsen.

Bygningene har regjeringen bygget, men de har ikke sørget for vedlikeholdet, noe vi ser det er stort behov for. Både rengjøring av bygningene, samt ny maling hadde gjort underverker. Trappene opp til rommene burde vært reparert, da fler er ødelagt.

Senteret får tilskudd til mat av myndighetene kvartalsvis etter hvor mange beboere de har. Pengebeløpet de får er lite og rekker ikke til nok mat, de er av den grunn avhengig av at frivillige donasjoner. Det kommer daglig noen som gir dem litt mat som mel, ris, noen ganger grønnsaker og frukt, samt høns.

Beboerne får 3 måltid for dagen. Menyen består av ris, bønner, kylling/høns, kukjøtt og maisgrøt, de har sjelden grønnsaker og frukt, da de ikke har penger til det. Innimellom blir det spedd på med grønnsaker om de får ekstra penger.

Mama Tenga fører regnskap over mat senteret har på lager, forbruk og hva de får av donasjoner. Dette fordi myndighetene kommer på jevnlig tilsyn.

Vi har sett at noen av beboerne handler grønnsaker, som noen bringer til dem. Grønnsakene eller annen mat de har, tilbereder de til eget bruk på en liten ovenn like utenfor rommet.

Slik vi har observert sitter de gamle utenfor sitt rom på en krakk, plaststol eller direkte på trappen hver dag. Når det nærmer seg måltid, som lages på kjøkkenet, bringer beboerne egen plastboks med navn på til kjøkkenet. Når maten er ferdig henter de boksen og går til eget rom. Vi har kun vært tilsted ved lunsjservering, tidspunktet for serveringen har variert. De beboerne som selv ikke kan gå til kjøkkenet fordi de er lam eller har vansker med å gå, får hjelp av andre beboere eller av personalet.

Etter måltid er det fler av beboerne som hviler og de trekker da inn på eget rom.

De beboerne som er selvhjulpne vaske gjerne eget rom, samt klær, og feier plassen utenfor huset, noe vi så noen gjøre.

Under vår hospitering har vi sett to beboere dra vekk fra senteret. Den ene ble hentet av en taximotorsyssel.

Vi observerte tre eldre som er blinde og to som er svaksynte. Ingen av dem hadde noen hjelpemidler som eksempelvis stokk, de fikk heller ikke hjelp av de ansatte som vi observerte, til eksempelvis å komme seg fra rommet til tunet der vi satt, eller når de skulle forflytte seg. Måten de fant frem på var å gå etter lyd, eller rope til de andre beboerne som

"viste vei". Ute på gårdsplassen var det heller ikke tilrettelagt for de blinde og svaksynte med tanke på deres bevegelse. De kunne ha fjernet løse steiner og ting som lå på bakken slik at det ble enklere for dem å bevege seg. De burde også hatt hver sin stokk. Vi så en av dem gå med en pinne.

En dame som tydelig hadde hatt slag og som var lam på høyre side hadde kun bevegelse i venstre arm. Hun satt daglig utenfor rommet sitt direkte på steingulvet. Hennes romvenninne, den eldste på 92 år, satt også direkte på steingulvet.

Vi tenker at også her kunne de ansatte tilrettelagt for mer komfort med en stol å sitte i, eller en pute å sitte på. Personalet fant frem en ny rullestol til den blinde og slagrammede da Magnhild ba om at også hun kunne få delta i en samlingen på tunet. Rullestolen ble pakket vekk etterpå.

Våre dager under hospiteringen.

Mandag 9.11.

Vi blir hentet på hotellet av Duncan, fra Taswo styret. Han kjører oss til Wazee eldresenter til kl. 09:00.

Vi blir først presentert for mama Tenga av Duncan fra styret. Han blir med den første halve timen der vi får informasjon om beboere og senteret. Deretter blir mama Tenga opptatt med en besøkende, mens vi blir vist rundt på senteret av en sykepleier. Mama Tenga tar oss deretter med på en presentasjonsrunde der vi hilser på beboerne. Etterpå tilbyr vi oss å være med å rense noen grønnsaker da det ikke var laget noe spesielt opplegg for oss. Vi kunne selv finne på noe å gjøre. Vi avsluttet dagen med å ha en prat på kontoret til mama Tenga. Da vi spurte hva hun ville at vi skulle gjøre dagen etter, trakk hun på skuldrene og sa vi kunne gjøre det vi ville. Vi spør om rutine på senteret, der hun forteller at morgenen blir de som trenger hjelp til stell, vasket og kledd på, og at vi kan hjelpe til med det om vi vil. Vi svarer at det ikke er rette oppgaven for oss da vi ikke kjenner beboerne, samt at vi ikke kan kommunisere med dem.

Magnhild informerer om at hun har tatt med lese/spise briller fra venner i Norge som hun vil gi til beboerne, og at vi kan ta disse med tirsdag. Det er greit for mama Tenga. Vi dro fra senteret kl. 14. Duncan fra Taswo styret hentet oss.

Silje S. Jacobsen er med på hospiteringen første dag, 09.11.

Tirsdag 10.11

Duncan har ordnet med en fast taxisjåfør som bringer og henter oss daglig de neste dagene fra tirsdag til fredag.

Vi starter dagen kl. 09 med å møte opp på kontoret der vi tar en prat med mama Tenga. Magnhild viser frem brillene hun har med og sier det er briller nok til alle. Mama Tenga sier hun også trenger briller og spør om hun kan ta brille til sin mann. Deretter henter hun de ansatte for at også de kan velge seg ut en brille. Vi flytter ut et plastbord og stoler som står på kontoret og setter disse ut på tunet i skyggen under trærne. 8 av de eldre kommer dit. Mama Tenga deltar, forklarer og oversetter når de eldre forsøker briller, noen er overrasket over å kunne se bedre, andre ser ut til å ikke finne riktig styrke, men tar en brille likevel.

Etterpå finner vi frem papir og fargeblyanter og starter swahili undervisning, d.v.s. Magnhild tegner forskjellige ting som bord, stol, båt, bil, sol m.m., og de eldre forteller de swahilske ordene. Vi opplever de eldre som engasjert og fornøyd i selskapet. En gammel lærer, James, hjelper oss å oversette fra swahili til engelsk og vise versa, noe som er til stor hjelp for oss.

Ca. Kl 13:30 serveres lunsjen og de gamle går hver til sitt og de ansatte til personalrommet, mens vi sitter igjen og lurert på hva vi skal finne på. Magnhild går inn på kontoret og finner mama Tenga opptatt med regnskapsbøker. Magnhild undrer seg hva hun gjør og får en kort innføring i hvordan Tenga fører regnskap over mat de bruker, mat på lageret, samt mat de får av folk som leverer " på døren" . Hun

forteller at det kommer jevnlig inspeksjon til senteret for å se på matlager og regnskapsbøker.

Vi observerer at en ansatt bruker barberblad for å klippe negler og hår på en av beboerne.

Når vi spør om ikke de har negleklipper på senteret, svarer den ansatte nei, men skulle ønske de hadde.

Vi blir hentet ca. kl. 14 og drar på besøk til Minjeni womens group, som vi er invitert til av Romana Onomi i Taswo styret. Der får vi informasjon om hvordan de har opprettet forskjellige kvinne grupper. De hjelper kvinner til å tjene egne penger ved å lære å enten sy, eller drive med gris, høns, geit. Noen kvinner får opplæring i å ta blodtrykk og blodprøver samt gi informasjon om Hiv/aids på landsbygden. På senteret driver de også med blodprøvetaking og informasjon om Hiv og aids. Vi får en omvisning på senteret og kjøper med oss ting som er sydd.

11.11

Vi starter dagen som vanlig på mama Tengas kontor. Vi stiller en del spørsmål om senteret. Hvem eier og driver senteret, har ansvar for vedlikehold, hvem som betaler lønn til de ansatte, hvem betaler mat o.l. til beboerne? Hvordan og hvorfor blir eldre plassert der? Vi får informasjon om det, som beskrevet på side 1 og 2.

Mama Tenga har jobbet ved senteret i 11 år. Hun går av med pensjon om 3 år da pensjonsalderen i Tanzania er 60 år. Hun forteller at hun som leder for senteret har kontakt med staten. Hennes ansvar er blant annet å sende søknader om å få penger, føre regnskap og lage budsjett. Hun opplever at budsjettet hun lager ikke blir tatt hensyn til. Søknadene hun sender som eksempel om å få igjen strømmen, penger til forfall på senteret, som skriker etter vedlikehold, får hun ikke svar på.

De tre toalett og dusjrom husene på senteret er en donasjon og ble bygget opp av en Lutheransk kirke. Alle har innlagt vann i sisternene. I dusjrommene er det kun kaldt vann. Når de gamle skal bade, noe de gjør 2-3 ganger i uken, må de koke opp vann. Det er ingen hvitevarer på senteret, de vasker klær for hånd, i baljer ved den ene vannspringen de har. Maten koker de på kjøkkenet over ild. Mama Tenga sier det går mye penger til innkjøp av ved.

I tillegg til kontakt med staten har hun overoppsyn med de eldre, hun deltar også i stell av de eldre og rengjøring på senteret. Blir de eldre syke er det hun som kontakter lege eller sykehus hvis ikke sykepleier kan gjøre noe for den som er syk. De eldre hadde tidligere tilsyn fra lege hver halvår, mens nå er det sjeldnere. Dersom noen blir syk kontakter de lege i nærmiljø.

På senteret har de en beboer som har Alzheimer. Mama Tenga forteller at hun ikke husker noe, hver gang hun viser seg hos henne husker hun ikke mama Tengas navn. Magnhild forteller sine kunnskaper hvordan møte en med Alzheimer, noe mama Tenga noterer ned.

Etter praten hører vi om hun har et opplegg til oss i dag, noe hun ikke har.

Vi bærer ut bord og stoler i tunet, der 9 eldre kommer og setter seg. Vi hører deres historie, hvor de kommer fra, familie, hva de har gjort før de kom til senteret og hvorfor de kom hit. Læreren, James, spør og oversetter. Vi får høre hver enkelts historie og alle virker interessert og hører etter når de andre snakker.

Som vanlig etter kl. 13 går beboerne hver til sitt da det blir servert lunsj. De ansatte samles på kontoret, vi blir ikke orientert eller invitert med i møte som varer ca 45 min.

Vi avslutter dagen kl. 14.

12.11

Vi begynner ikke dagen på senteret før kl. 10:30. Vi er først i møte med delegater fra Fo- Vest Agder som ønsker å høre med noen i Taswo Kilimanjaro styret hvordan de er organisert. Duncan og Umpendo stiller opp og snakker med dem sammen med Kari og Magnhild. Fo - Vest Agder vurderer å gi støtte til en ny Taswo klubb i nærheten av Arusha.

Upendo og Duncan forteller om sin støtte fra Fo- Hordaland som i dag er årsaken til at klubben fungerer. Tas støtten vekk, har de ikke økonomi til å kunne fortsette sitt klubbarbeid, som de gjør på fritiden. De har vansker med å få sosialarbeidere til å betale medlemsavgift, noe de er avhengig av hvis de skal klare å få inn penger til å drive en klubb.

Når vi ankommer senteret spør vi som vanlig mama Tenga om hun har noe hun ønsker at vi skal være med på, men som de andre dagene er det opp til oss selv å finne på noe.

Vi gjør som vi har gjort, samler de eldre rundt bordet på tunet. Magnhild ønsker å få med i gruppen en av de eldre som er blind og lam. Jeg har observert at den eldre følger med på det vi holder på med. Jeg hører med de ansatte om de har en rullestol vi kan frakte den eldre i, men får beskjed om at de har bare den ene som en annen beboer bruker. Magnhilds forslag er å flytte den som sitter i rullestolen over i en stol, så kan vi bruke rullestolen hennes som transport til tunet. De ansatte finner da frem en ny, ubrukt, rullestol fra lageret og vi får beboeren over i denne slik at hun kan delta sammen med oss, noe hun tydelig setter pris på og deltar i sang med smil og latter.

Magnhild som selv synger i kor, hører med beboerne om de kan synge sanger fra barndom eller synge en sang de kan. 5 av de gamle synger sanger fra der de kommer fra, mens de andre deltar litt om de kjenner til sangen. Det er god stemning med smil, latter, klapping og bevegelse til sangene. De eldre virker å kose seg og det gjør vi også. Mama Tenga og en annen ansatt kommer bortom og deltar i en sang. Kari og meg avslutter med to norske sanger før mama Tenga kommer og gir beskjed om at lunsjen er klar, og hver går til sitt.

Før vi går for dagen hører vi med mama Tenga hva hun tenker vi kan kjøpe som gave til senteret som takk for at vi har fått hospitere der. Vi lager en liste over hennes ønsker og gir beskjed om at vi blir senere dagen etter fordi vi handler inn gavene før vi kommer.

13.11

Duncan fra Taswo styret hjelper oss med å handle gaver som står på ønskelisten. Hagesaks, sakser, negleklippere, skiftenøkkel, tørkesnor, klesklyper, desinfeksjonsmiddel, bleier, plasthansker og matolje. Når vi kommer til senteret blir gavene levert til mama Tenga som

takker oss flere ganger og sier de setter veldig stor pris på gavene. Hun ber oss ta gavene med ut for å vise dem til de eldre. Også de takker.

To fra den frivillige organisasjonen er kommet og bærer ut bord og stoler og inviterer de eldre til engelsk undervisning. Vi deltar på denne. Beboerne spør oss om Norge. Vi henter kalenderen vi tok med som gave og viser denne til dem. Alle viser interesse for å se på kalenderbildene, kommenterer og spør om diverse, og synes spesielt vinterbildene er interessant.

Som avslutning vil alle ha et bilde sammen med oss og ber oss sende bildene til dem slik at de kan ha et minne. En av beboerne kommer med et foto album der han stolt viser frem seg selv og president Barak Obama som har vært på besøk på senteret.

Vi takker for oss og uken vi har tilbrakt sammen med de eldre, og de takker oss!

Hospiteringsuken gikk fort. Vi fikk god kontakt med de beboerne som kom til oss i tunet og vi hadde hyggelige stunder sammen med dem.

Vi savnet et mer tilrettelagt opplegg, men forsto at det ikke var planlagt noe for oss, vi var bare blitt plassert der og måtte selv finne noe å gjøre. Duncan fortalte at de fant eldresenteret som hospiteringsrett fordi mama Arassa tidligere hadde vært leder der.

Da det å delta i stell av de gamle ikke var etisk riktig ut fra språkbarrierer og relasjon, takket vi nei til å gjøre det. Slik vi forsto vårt hospiteringsoppdrag skulle vi observere, ikke praktisere.

Eldresenter eller gamle hjem slik vi har hospitert på, er så annerledes enn det vi har i Norge. Boligene er spartansk og trenger sårt vedlikehold. De eldre har ingen form for pensjon slik vi har i Norge, og av den grunn er prisgitt at de blir forsørget og får mat.

Noen av de eldre har noe familie og det hender de får eller drar på besøk. Naboer kommer innom og tar en prat, folk som bor i nærheten går gjennom landsbyen og hilser når de passerer. Barn fra nabolag kommer bort og prater med de eldre. Et av barna hjalp å hente ting for en av de eldre som ba om det.

De ansatte virket hyggelig, men reservert. De hilste på oss, sa hei når vi kom og hadet når vi gikk, de smilte og nikket, men tok ikke kontakt utover det. Spurte vi dem om noe svarte de at de ikke kunne engelsk. Mama Tenga som hadde ansvar for oss, hadde ikke noe opplegg for oss og var fornøyd med at vi fant på ting selv.

Vi håper å ha betydd en liten forskjell i beboernes ellers så vanlige hverdag de dagene vi hospiterte der.

Vi takker for oss og fordi Fo- Hordaland ga oss mulighet til dette hospitering stipendet! Det å oppleve en så annerledes verden setter ting i perspektiv og gir ettertanke.

Kari Lilletvedt og Magnhild G. Falch